

Een onderzoek naar succesfactoren bij de stage

Naam student: Marinus Meester

Studentnummer:1375962

Master Special Educational Needs (M SEN)

Fontys OSO Tilburg

Leerroute: Zorg in het MBO

Begeleid door Elle van Meurs

Datum:juni 2011

Inhoudsopgave:

Samenvatting:	4
Inleiding:	7
1. Aanleiding en Probleemverkenning	9
1.1 Aanleiding praktijkonderzoek	9
1.2 Onderzoeksvraag en deelvragen	9
1.3 Voortijdig schoolverlaten	10
1.4 Huidige begeleiding tijdens de stage	11
1.5 TIME-IN klas	12
1.6 Relevantie praktijkonderzoek	12
2. Theoretisch kader	13
2.1 Omschrijving doelgroep	13
2.2 Schoolverlaters	13
2.3 Risicofactoren voortijdig schoolverlaten	15
2.3.1 Geslacht	15
2.3.2 Etniciteit en taal	16
2.3.3 Gedragsstoornissen	17
2.4 Stage	17
2.4.1 Redenen voor de stage	17
2.4.2 Stagelopen en motivatie in relatie tot voortijdig schoolverlaten	18
2.4.3 Samenvatting	18
3. Onderzoeksmethoden	19
3.1 Onderzoeksvraag	19
3.2 Deelvragen	19
3.3 Onderzoeksmethoden	19
3.3.1 Schriftelijke enquête	19
3.3.2 Semigestructureerde interview	20
3.4 Datapresentatie enquête	21
3.5 Validiteit, betrouwbaarheid en triangulatie	21
3.6 Ethische aspecten van het praktijkonderzoek	22
4. Resultaten en analyse data	23
4.1 Inleiding	23
4.2 Presentatie en analyse data enquête per vraag	23
4.3 Interviews	25
4.4 Presentatie en analyse data Interviews	25
4.5 Uitkomsten data analyse	28

5.	Conclusies en aanbevelingen	30
5.1	Conclusies	30
5.2	Aanbevelingen	32
6.	Reflectie	34
	Literatuur	38
	Bijlage 1: Voortijdig schoolverlaten Albeda College 2008-2009	39
	Bijlage 2: Schema negatieve ontwikkelingstraject	40
	Bijlage 3: Enquête	41
	Bijlage 4: Uitwerking enquête per groep en per vraag	45
	Figuur 1: Weergave enquête per vraag groep A	47
	Figuur 2: Weergave enquête per vraag groep B	48

Samenvatting:

Het praktijkonderzoek is uitgevoerd in de klas Verkopers van het Albeda College te Rotterdam waar ik de studieloopbaanbegeleider¹ van ben en is gericht op welke factoren van belang zijn bij het stagelopen van de leerlingen in relatie tot het voorkomen van voortijdig schooluitval. Volgens het Ministerie van Onderwijs verlaten veel leerlingen van de laagste niveaus² van het Middelbaar Beroeps Onderwijs het onderwijs zonder een diploma niveau 2³ te behalen. Uit onderzoek van Van den Donk (2009) blijkt dat er vele redenen zijn waarom leerlingen het onderwijs verlaten zoals verkeerde studiekeuze, geringe motivatie, eenouder gezinnen en grotestadsproblematiek. Ook het ontbreken of het succesvol afronden van een stage kan reden zijn dat leerlingen zonder diploma de school verlaten.

Het praktijkonderzoek kent als onderzoeksvraag:

Welke factoren zijn van belang om een stage succesvol af te ronden zodat leerlingen niet voortijdig de school verlaten?

Verder kent het onderzoek 4 deelvragen:

1) Wat zijn succesfactoren bij het stagelopen?

2) Wat zijn belemmerende factoren bij het stagelopen?

3) Welk effect heeft de begeleiding van de leerling op de stageplek vanuit de school?

4) Heeft de begeleiding van de leerlingen zonder stage die geplaatst zijn

In de TIME-IN klas een positief effect op het vinden van een stageplaats?

In het onderzoek komen de volgende onderwerpen aan de orde: De doelgroep van mijn klas, het begrip voortijdig schooluitval gezien vanuit de grote stadsproblematiek. Veel leerlingen in Rotterdam groeien op in een problematische leefomgeving die sterk van invloed is op het volbrengen en behalen van hun stage en diploma. Van den Donk (2009) omschrijft deze leerlingen als overbelasten. Deze leerlingen zullen volgens Van den Donk (2009) alles op alles moeten zetten om een diploma en een startkwalificatie te behalen.

¹ Studieloopbaanbegeleider voorheen mentor

² Niveau 1 en 2

³ Niveau 2 is startkwalificatie

De risicofactoren die direct te maken hebben met het voortijdig schoolverlaten zoals het geslacht, etniciteit en taal en gedragsstoornissen (Herweijer, 2008).

Het begrip stage in relatie tot de competentieontwikkeling en het uitvoeren van specifieke beroepshandelingen (Onstenk, 2009) en het stagelopen en motivatie in relatie tot het voortijdig schoolverlaten. In het bijzonder de visie van Stevens (2005) komt aan de orde die beweert dat de drie basisbehoeften: relatie, competentie en autonomie met elkaar in evenwicht dienen te zijn.

De schriftelijke enquête en het semigestructureerde interview is in het praktijkonderzoek gebruikt als onderzoeksmethoden. De enquête is afgenomen onder 10 leerlingen van mijn klas die zijn gesplitst in 2 groepen A en B. Gelet hierbij is op het moment van aanvang van de stage. De interviews zijn gehouden met een 4-tal collega's die nauw betrokken zijn op de afdeling en vanuit hun expertise antwoorden kunnen geven op de deelvragen.

Uit het praktijkonderzoek komen de volgende conclusies en aanbevelingen:

Conclusies:

- De succesfactoren worden bepaald door een optimale wisselwerking tussen de school, stage en leerling.
- Belemmerende factoren zijn onder andere de leefomgeving waarin de leerlingen opgroeien alsmede factoren die verband houden met de stage.
- Een goede begeleiding vanuit de school en de stage is van belang voor de leerlingen op hun stageplaats.
- De leerlingen die in de TIME-IN klas zijn geplaatst vinden door de persoonlijke begeleiding eerder een stageplaats.
- Leerlingen moeten zich kunnen ontwikkelen op hun stageplaats. Ook moeten leerlingen zich kunnen laten zien in een verkoopgesprek en dat door de winkel het tonen van initiatief op prijs wordt gesteld.
- De leerlingen moeten bewust zijn dat het stagelopen in een winkel over het algemeen zwaar werk is en dat hierbij van belang is te beschikken over een intrinsieke motivatie.

Aanbevelingen:

- De leerling zoekt samen met de stagebegeleider naar een stageplaats.
- De leerling moet aan het stagebedrijf een sollicitatiebrief schrijven waarin wordt vermeld waarom hij/zij in dat specifieke bedrijf stage wil lopen.
- De school en de winkel dienen aan de leerlingen voorafgaand aan hun stage relevantie informatie te geven over de taken/werkzaamheden.
- De studieloopbaanbegeleider bezoekt de leerlingen op hun stage.

Het praktijkonderzoek heeft geleid tot de uitvoering van de aanbevelingen vanaf het schooljaar 2011-2012. De studieloopbaanbegeleider krijgt in het nieuwe schooljaar dagelijks met de leerlingen te maken. Hij geeft 3 dagen in de week les aan de leerlingen en benut de andere 2 dagen om de leerlingen te begeleiden op hun stageplaats. Verder heeft het praktijkonderzoek opgeleverd dat het succesvol verlopen van de stage van de leerlingen staat of valt bij een intensieve en persoonlijke begeleiding door de studieloopbaanbegeleider .

Inleiding:

Momenteel ben ik werkzaam als docent vakleer en studieloopbaanbegeleider Handel bij het Albeda College in Rotterdam. Het Albeda College is een Regionaal Opleidingen Centrum en verzorgt 350 opleidingen op circa 50 locaties. Op de locatie Spinozaweg waar ik werkzaam ben, is gevestigd de afdeling Handel. De afdeling omvat alle opleidingen van niveau 1 tot en met 4, in zowel de BBL⁴ als BOL⁵ variant. Voor het grootste gedeelte ben ik verbonden aan de afdeling BOL Aankomend Verkoper⁶ en Verkoper⁷. De BOL opleidingen Aankomend Verkoper en Verkoper kennen als opzet 3 dagen in de week les op school en 2 dagen in de week stagelopen in een winkel. De theorie op school wordt afgesloten met theorie examens en de stage met praktijkexamens. Zijn beide onderdelen voldoende afgesloten dan geeft dit recht op een landelijk erkend diploma Verkoper.

Onze opleiding kende de afgelopen jaren een behoorlijk aantal voortijdige schoolverlaters. Een aantal leerlingen was niet in staat om hun diploma te behalen. Uit gesprekken met collega's en met leerlingen die de opleiding tussentijds verlieten, kwam naar voren dat de oorzaak veelal gezocht moest worden in het niet succesvol verlopen van de stage. Dit kon volgens de collega's en leerlingen diverse oorzaken hebben zoals het niet willen stagelopen in een winkel, verkeerde winkelkeuze, de afstand tussen huis en winkel te groot, de winkel die stageleerlingen ziet als "extra handjes" en niet als leerlingen in opleiding, leerlingen die tijdens de stage niet adequaat worden begeleid en leerlingen die een verkeerde studiekeuze hebben gemaakt. In het kader hiervan werd mijn belangstelling gewekt om te onderzoeken welke factoren ten grondslag liggen aan het succesvol verlopen van de stage. Worden deze factoren door het praktijkonderzoek duidelijk en zichtbaar dan kunnen wellicht aanpassingen en verbeteringen worden aangebracht. Dit met het oog op het terugdringen van het voortijdig schoolverlaten in het algemeen en in het bijzonder tot een verlaging van de tussentijdse uitstroom van leerlingen van onze opleiding.

⁴ Beroepsbegeleidend

⁵ Beroepsopleidend

⁶ Aankomend Verkoper is niveau 1

⁷ Verkoper is niveau 2

Het onderzoek heeft geleid tot een verandering in het takenpakket van de studieloopbaanbegeleider. Voorheen was de studieloopbaanbegeleider alleen werkzaam als begeleider van de leerlingen tijdens de lessen op school. Vanaf het schooljaar 2011-2012 wordt de studieloopbaanbegeleider ook de begeleider van de leerlingen op de stage. Dit betekent dat de studieloopbaanbegeleider alle leerlingen van zijn klas op hun stageplaats zal bezoeken en begeleiden in hun ontwikkeling naar Verkoper.

Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemverkenning

1.1: Aanleiding praktijkonderzoek:

De afgelopen jaren heb ik gemerkt dat een toenemend aantal leerlingen er niet in slaagt om de stage en dus het praktijkexamen voldoende af te ronden. In de praktijk betekent dit dat de leerlingen niet in staat zijn om hun diploma te halen. In veel gevallen heeft dit geleid tot voortijdig schooluitval. In het kader van dit praktijkonderzoek wil ik onderzoeken de redenen waarom de leerlingen er niet in slagen om hun stage voldoende af te ronden met als doel het voorkomen van voortijdig schoolverlaten. Het onderzoek verricht ik in de klas waar ik Studieloopbaanbegeleider van ben. Deze klas bestaat per 01-09-2010 uit 24 leerlingen. Een groot aantal leerlingen loopt vanaf het begin van het schooljaar probleemloos stage. Echter een aantal leerlingen heeft pas na verloop van tijd stage gevonden of is na kortere of langere tijd weggestuurd van hun stageplaats. Ook komt voor dat leerlingen regelmatig van stage verwisselen wat de continuïteit van hun opleiding niet bevordert.

1.2: Onderzoeksvraag en deelvragen:

Onderzoeksvraag:

Welke factoren zijn van belang om een stage succesvol af te ronden zodat leerlingen niet voortijdig de school verlaten?

Deelvragen:

- 1) Wat zijn belemmerende factoren bij het stagelopen?*
- 2) Welk effect heeft de begeleiding van de leerling op de stageplek vanuit de school?*
- 3) Wat zijn succesfactoren bij het stagelopen?*
- 4) Heeft de begeleiding van de leerlingen zonder stage die geplaatst zijn in de TIME-IN klas een positief effect op het vinden van een stageplaats?*

1.3: Voortijdig schoolverlaten:

Het Voortijdig Schoolverlaten is een actueel onderwerp binnen het Albeda College dat deel uit maakt van het Middelbaar Beroepsonderwijs (Bijlage 1).

Uit onderzoek van Van den Donk (2009) blijkt dat er een aantal redenen zijn dat leerlingen voortijdig het onderwijs verlaten: een verkeerde studiekeuze, slecht onderwijs, beperkte motivatie, een handicap of stoornis, eenoudergezinnen, chaotische leeromgeving en de grotestadsproblematiek.

Uit de cijfers⁸ van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen komt naar voren dat bij aanvang van het schooljaar 2008-2009 243 leerlingen met de opleiding Verkoper op het Albeda College waren gestart. Gedurende het schooljaar zijn 42 (17,3%) leerlingen⁹ voortijdig met de opleiding gestopt en kunnen derhalve als Voortijdig Schoolverlater worden geduid. Uit deze cijfers komt niet direct naar voren het verband tussen voortijdig schoolverlaten en het ontbreken van een stage. Een groot probleem bij de opleiding Verkoper is het aantal leerlingen dat voortijdig de school verlaat zonder een startkwalificatie¹⁰. Ook in mijn klassen waar ik de afgelopen jaren mentor van ben geweest, is sprake geweest van voortijdig schoolverlaten.

Uit de gesprekken die ik de afgelopen 2 jaar had als mentor met leerlingen die voortijdig de school verlieten, kwam onder andere naar voren dat ze bij de aanvang van de opleiding niet wisten wat deze precies inhield. Soms dachten ze dat ze 5 dagen in de week naar school moesten in plaats van 3 dagen school en 2 dagen stage lopen in een winkel. Voor sommigen was dit een reden om de school voortijdig te verlaten. Ook kwam tijdens de gesprekken naar voren dat in een aantal gevallen de opleiding Verkoper een 2^e studiekeuze was. Hun 1^e studiekeuze werd niet gehonoreerd door bv. het niet behalen van het assessment en/of dat hun opleiding naar keuze vol zat. Als de opleiding Verkoper voor leerlingen een 2^e keus is, zal mogelijk de motivatie om stage te lopen in de winkel niet groot zijn. De kans is aanwezig dat de leerling voortijdig afhaakt.

⁸ Voorlopige cijfers convenantjaar 2008-2009 Albeda College

⁹ Tabel bijlage 1

¹⁰ Minimaal een diploma niveau 2

Het stagelopen is een wezenlijk onderdeel van de opleiding Verkoper. Voor het behalen van het diploma is naast het voldoende scoren van de theorie ook een voldoende afgesloten stage van belang. Indien de leerlingen geen of nauwelijks stage lopen is de kans op het behalen van een diploma nihil. De kans op voortijdig schooluitval neemt dan wel erg toe.

In de klas Verkoper waar ik in het schooljaar 2008-2009 mentor van was zijn 7 leerlingen voortijdig met de opleiding gestopt omdat ze geen of te weinig stage hadden gelopen. De klas bestond bij aanvang uit 23 leerlingen. Bij aanvang van het schooljaar 2010-2011¹¹ bestond mijn klas uit 24 leerlingen die de opleiding Verkoper niveau 2 volgen. Op 1 december hadden 5 leerlingen nog geen stage of waren weggestuurd van hun stageplaats.

1.4: Huidige begeleiding leerlingen tijdens de stage:

De begeleiding begint op het moment dat de leerling geplaatst wordt op de opleiding en bestaat bij aanvang uit het geven van voorlichting aan de leerlingen. De voorlichting bestaat onder andere uit het hoe een stageplaats te zoeken, welke werkzaamheden er moeten worden verricht en welke eisen de stagebedrijven stellen. De leerlingen mogen alleen stagelopen in een geaccrediteerd bedrijf¹².

De leerlingen worden eens in de 3 a 4 weken bezocht door de praktijkbegeleider van de school. Tijdens deze bezoeken wordt met de leerlingen en de praktijkopleider van de stageplaats de voortgang besproken. De praktijkbegeleider signaleert als eerste eventuele problemen op de stageplaats en kan daarbij sturend optreden. In sommige gevallen wordt geconstateerd dat leerlingen niet voldoen aan de eisen die de stagewinkels aan hen stelt. Vaak wordt dan door de stagewinkel besloten om niet door te gaan met de leerling. De praktijkbegeleider gaat in samenwerking met de leerling op zoek naar een andere stageplaats.

¹¹ Aanvang 01-09-2010

¹² Stagebedrijf goedgekeurd door het kenniscentrum Handel

1.5: TIME-IN klas:

Onze afdeling is sinds het begin van het schooljaar 2010-2011 gestart met een experiment. Dit experiment houdt in dat leerlingen die niet in staat zijn om een stageplaats te vinden en/of te behouden worden geplaatst in de TIME-IN klas. De leerling volgt de lessen in de eigen klas, en gaat daarnaast naar de TIME-IN klas op de dagen dat hij eigenlijk stage moet lopen.

In deze klas krijgt de leerling ondersteuning door de begeleider bij het zoeken naar een stageplaats. Hij krijgt daarbij de beschikking over een mobiele telefoon en een laptop. Zodra de leerling een stageplek heeft gevonden hoeft hij zich niet meer te melden in de TIME-IN klas. Per 1 december 2010 zijn 5 leerlingen van mijn klas geplaatst in de TIME-IN klas omdat ze nog geen stageplaats hadden gevonden of omdat ze tussentijds waren weggestuurd van hun stageplaats.

In het kader van het onderzoek wil ik een semigestructureerd interview houden met de docent van de TIME-IN klas. Het interview heeft als doel om na te gaan welke extra begeleiding er plaats vindt in deze klas ten aanzien van de stage en of deze extra begeleiding een blijvend effect heeft op stageverloop van de leerling?

1.6: Relevantie van het praktijkonderzoek:

Het praktijkonderzoek dient om te achterhalen waarom leerlingen er niet in slagen om hun stage succesvol af te ronden. Uit de resultaten kan informatie worden gehaald die van belang kan zijn om te voorkomen dat leerlingen mislukken op hun stage. Dit is van belang voor de leerling zelf maar ook voor mij als studieloopbaanbegeleider. Ik kan de leerlingen beter informeren over wat het stagelopen in een winkel inhoudt. Ook de school heeft baat bij deze resultaten omdat de uitval ten gevolge van het mislukken door de leerlingen op de stage mogelijk zal verminderen.

Hoofdstuk 2: Theoretische kader

2.1 Omschrijving doelgroep:

De leerlingen van mijn klas zijn in 1 september 2010 gestart met een opleiding detailhandel Verkoper niveau 2 (BOL).

Het merendeel heeft een diploma VMBO Basisberoepsgericht. Sommige leerlingen hebben geen afgeronde VMBO Basisberoepsopleiding. De reden dat ze toegelaten worden tot de opleiding Verkoper is dat ze een voldoende scoren op de AMN test.

Deze test meet bij leerlingen het kunnen(capaciteiten) en het willen(motivatie).

De opleiding duurt in principe 1,5 jaar. Leerlingen kunnen de opleiding verkorten tot 1 jaar als ze blijk hebben gegeven van goede resultaten en een sterke ontwikkeling hebben laten zien op hun stageplaats. In samenspraak met de praktijkbegeleider van de opleiding kan worden besloten de leerling de opleiding Verkoper versneld af te ronden.

2.2 Schoolverlaters:

Onder het begrip voortijdig schooluitval wordt verstaan het verlaten van het onderwijs zonder een startkwalificatie. In het MBO wordt hieronder verstaan minimaal een afgeronde opleiding op niveau 2. Volgens het Ministerie van Onderwijs concentreert het voortijdig schooluitval zich op de lagere opleidingsniveaus en is relatief hoog in achterstandswijken van de grote steden.

De groep schoolverlaters kan volgens de WRR ¹³in het 3 groepen worden onderverdeeld:

Ten eerste de opstappers: Deze leerlingen maken een bewuste keus de school te verlaten zonder dat er sprake van een problematische situatie. In theorie zouden ze een startkwalificatie kunnen behalen, maar ze kiezen ervoor te stoppen met de school om te gaan werken. Veelal weten ze een blijvende plek te vinden op de arbeidsmarkt.

Ten tweede de niet-kunners: Dit zijn leerlingen die niet over de vereiste capaciteiten beschikken om een startkwalificatie te behalen en/of leerlingen met

¹³ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

stoornissen op gedragsmatig terrein. Idealiter komen deze leerlingen op een onderwijstype waar ze zich op hun eigen niveau kunnen ontwikkelen. Als opleidingen niet zijn toegespitst op hun beperkte mogelijkheden en ze niet voldoende worden begeleid, zullen ze uitvallen. Echter een groot gedeelte van deze leerlingen zullen uiteindelijk een baan vinden op hun eigen niveau.

Ten derde de overbelasten: Deze leerlingen hebben te maken met een diversiteit aan problemen zoals gedragsproblemen, eenoudergezinnen, chronische armoede, schulden, verslaving en/of criminaliteit en zwakke sociale vaardigheden (Junger-Tas, 2008). De overbelaste jongeren ontberen een stabiele thuissituatie. Ze komen vaak uit gebroken gezinnen en missen positieve rolvoorbeelden. Ook is veelal sprake van chronische armoede die gaat van generatie op generatie. Armoede beïnvloedt vaak rechtstreeks de mogelijkheden om te leren. Hiernaast bestaat er een rechtstreeks verband tussen het percentage uitkeringen in een buurt en het voortijdige schooluitval in die buurt. Veel 'overbelasten' hebben door hun zwakke sociale vaardigheden niet de juiste beroepshouding die nodig is om goed te kunnen functioneren op hun stageplaats. Door deze opeenstapeling van problemen zullen ze veelal niet in staat zijn om een startkwalificatie te behalen (bijlage 2). Met name in de 4 grote steden (Van den Donk, 2009) komen de overbelasten voor. Volgens het ministerie van onderwijs moet 60% van de van de schooluitvallers worden aangemerkt als overbelast. In deze steden bevinden zich een aantal achterbuurten met een geringe sociale controle zodat leerlingen sneller uit het vizier raken bij voortijdig schoolverlaten. In mijn klas zitten leerlingen die we kunnen rekenen tot de overbelasten: Veel schulden, problematische thuissituatie, gedragsproblemen en woonachtig in achterstandswijken in Rotterdam-Zuid. Deetman en Mans (2010) concluderen dat Rotterdam-Zuid kampt met enorme problemen zoals verkrotting, massawerkloosheid en een recordaantal voortijdige schoolverlaters. Ook wordt door het rapport van Deetman en Mans de conclusie getrokken dat veel mensen in deze wijk kampen met chronische lichamelijke en psychische klachten ten gevolge van stress en een ongezonde leefstijl. In mijn klas zie ik regelmatig dat leerlingen zich ziek melden door "vage" gezondheidsklachten. Dit beeld wordt bevestigd door het onderzoek van Steketee (2009).

In dit onderzoek worden de wijken in Nederland beoordeeld op een 10-tal thema's zoals gezondheid, jeugdcriminaliteit, jeugdwerkloosheid, jeugdzorg, kinderen in

achterstandswijken, kinderen in armoede, kindermishandeling, onderwijs, openbare speelruimte en tienermoeders. De wijken in Rotterdam-Zuid, waar veel leerlingen vandaan komen scoren zeer hoog op deze negatieve score. De Amerikaanse onderzoekers Jencks en Mayer (2000) betoogden dat de invloed van de wijk op de ontwikkeling van de jongere onderbelicht is gebleven. Zo'n wijk bepaalt immers met welke leeftijdgenoten je omgaat en welke voorzieningen er zijn. Bovendien, zo realiseerden zij zich, heeft een buurt een eigen sfeer en subcultuur. Volgens Jencks en Mayer (2000) scoren jongeren die opgroeien in achterstandswijken slechter op school dan jongeren die opgroeien in meer welvarende wijken en behalen ze lagere scores op IQ-tests. Bovendien hebben jongeren uit achterstandswijken later meer psychische problemen en vaker last van gezondheidsklachten.

2.3 Risicofactoren voortijdig schoolverlaten:

Er zijn volgens een publicatie van het Nederlands Jeugd Instituut (2008) een aantal factoren die samenhangen met het voortijdige schoolverlaten. De factoren hebben onder andere te maken met het geslacht, etniciteit en taal en gedragsstoornissen.

2.3.1: Geslacht:

Uit onderzoek van Traag en Van der Velden (2008) komt naar voren dat jongens een grotere kans op uitvallen hebben dan meisjes. Dit komt doordat jongens over het algemeen een lagere motivatie hebben en op school slechter presteren. Het slechter presteren op school kan volgens Jolles (2005) deels worden verklaard doordat de nieuwe onderwijsmethodes teveel een beroep doen op taalvaardigheid waar jongens van nature minder goed in zijn.

Bij het nieuwe leren draait het om presentaties en projecten. Deze methodes zijn voor jongens te verbaal. Ook hebben jongens meer moeite dan meisjes met zelfstandig plannen en werken. Tijdens mijn lessen zie ik dat jongens het veelal lastiger vinden om zelfstandig te werken en zich vaak richten naar andere jongens in de klas dan de meisjes die veelal zelfstandig aan het werk gaan en meer met elkaar samenwerken.

Volgens Herweijer (2008) wordt het beeld bevestigd dat jongens vaker uitvallen dan meisjes. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn het verschil tussen jongens en meisjes in het uiten van problemen. Het probleemgedrag van jongeren kan

onderverdeeld worden in internaliserend en externaliserend gedrag. Internaliserende problemen komen voor als jongeren hun problemen naar binnen keren (Santrock, 2004) en betreffen onder meer angstig, verlegen, teruggetrokken en depressief gedrag (Wicks, Nelson & Israel, 2006). Externaliserende problemen komen daarentegen voor wanneer jongeren hun problemen naar buiten keren (Santrock, 2004). Gedragingen die hier onder vallen zijn onder andere vechten, woede, ongehoorzaamheid en vernielzucht (Wicks-Nelson & Israel, 2006). De culturele norm in het Westen is dat jongens avontuurlijker, dominanter en agressiever zijn dan meisjes. Van meisjes wordt daarentegen verwacht dat zij rustiger en emotioneler zijn dan jongens. Wanneer er sprake is van probleemgedrag wordt bij jongens meer externaliserend gedrag verwacht en bij meisjes meer internaliserend gedrag (Wicks-Nelson & Israel, 2006). In mijn klas zitten 21 jongens en 3 meisjes. Een aantal jongens vertoont op school gedrag dat te maken heeft met de externaliserende problemen van jongeren, in het bijzonder vernielingen in de school en onderlinge ruzies en/of vechtpartijen.

2.3.2: Etniciteit en taal:

Herweijer (2008) beweert dat allochtone leerlingen een groter risico hebben op voortijdig schooluitval dan autochtone leerlingen omdat ze bij aanvang van hun middelbare school een taalachterstand hebben. De achterstand wordt veroorzaakt door het feit dat thuis veelal een andere taal wordt gesproken dan het Nederlands. In mijn klas zie ik regelmatig dat leerlingen, veelal van Turkse afkomst, moeite hebben om tijdens de lessen correct Nederlands te praten. De Turkse leerlingen praten onderling bijna altijd Turks. Dit in tegenstelling tot Marokkaanse leerlingen die onderling bijna altijd Nederlands praten.

2.3.3: Gedragsstoornissen:

Leerlingen met gedragsstoornissen zoals onder andere ADHD en ODD kunnen volgens Herweijer(2008) moeite hebben met het behalen van een startkwalificatie. Deze leerlingen werden vroeger opgevangen binnen het speciaal onderwijs, maar volgen tegenwoordig vaak regulier onderwijs met extra ondersteuning. Deze extra ondersteuning is misschien niet altijd voldoende om het nadeel van de beperking te compenseren. Gevolg is dat deze leerlingen, meer dan vroeger, moeite hebben met het behalen van een startkwalificatie. In mijn klas zitten leerlingen die ADHD en/of ODD hebben.

2.4: Stage:

De leerlingen van mijn klas lopen wekelijks 16 uur stage in een winkel. De theorie wordt gegeven op de school. De stage is een vorm van leren waarin een leerling in praktijksituaties leert door beroepshandelingen te verrichten en te reflecteren op het eigen leerwerkproces en leerwerkresultaat¹⁴.

2.4.1: Redenen voor de stage:

Volgens Onstenk (1994) kan een onderscheid wordt gemaakt in de redenen voor het stagelopen: Ten eerste de competentieontwikkeling en ten tweede de uitvoering van specifieke beroepshandelingen:

1) Leren, specifiek gericht op competentieontwikkeling:

Stage draagt bij aan competentieontwikkeling van een lerende. Door leren in en van de praktijk wordt iemand competent of anders gezegd bekwaam. Verkopers zullen bijvoorbeeld sterk moeten zijn in communicatie. 'Communicatief vermogen' is dan ook voor de verkoop een belangrijke competentie. Competentieontwikkeling gaat verder dan enkel het aanleren van kennis of vaardigheden. Het gaat ook om het ontwikkelen van persoonlijke eigenschappen en motivatie.

2) Leren, specifiek gericht op de uitvoering van beroepshandelingen:

Bij dit leerproces ligt de nadruk op het aanleren van vaardigheden: het kennen en kunnen.

¹⁴ Kenniscentrum Handel

Bij het kennen ligt de nadruk op de verwerving van informatie en bij het kunnen op het aanleren van een vaardigheid. In de praktijk kan dit leerproces worden uitgevoerd door middel van oefeningen en instructies.

2.4.2: Stagelopen en motivatie in relatie tot voortijdig schoolverlaten:

Wanneer we een werkomgeving zo geschikt mogelijk willen inrichten voor het aanleren van beroepsvaardigheden kunnen we baat hebben bij de visie van de orthopedagoog Stevens(2005). Stevens onderscheidt 3 psychologische basisbehoeften: de behoefte aan *relatie*, aan *competentie* en aan *autonomie*. Als een van deze behoeften niet wordt vervuld, is er sprake van een verstoord evenwicht. Stevens past deze driedeling toe om te kunnen bepalen in hoeverre er binnen een bedrijf ruimte wordt geboden voor leren: Als we dit doortrekken naar de stagesituatie, kan gezegd worden dat een gezond stageklimaat bestaat in het samenspel van drie kenmerken:

- 1) Er is aandacht voor wat je kunt en laat zien (competentie). Je wordt uitgedaagd om daar stappen in te zetten en de grenzen van je kunnen te verleggen,
- 2) Er wordt ruimte geboden om zelfstandig dingen te doen (autonomie) en
- 3) Er is collegiale ondersteuning, leiding en begeleiding aanwezig (relatie).

2.4.3: Samenvatting:

In dit hoofdstuk heb ik een aantal factoren uiteengezet die te maken kunnen hebben met het voortijdig schoolverlaten in mijn klas. Deze factoren zijn achtereenvolgens de onderverdeling van de schoolverlaters in drie groepen: de opstappers, de niet-kunners en de overbelasten. Vervolgens een 3-tal risicofactoren: geslacht, etniciteit en taal en gedragsstoornissen. Als laatste een aantal opvattingen die gerelateerd zijn aan de stage.

Veel leerlingen hebben met een of meerdere bovenstaande factoren te maken. Als deze factoren daadwerkelijk van toepassing zijn, dan is wellicht mogelijk om de onderzoeksvraag te beantwoorden in samenhang met de uitkomsten van de enquête en de resultaten van de interviews. In de volgende hoofdstukken zal ik hier nader op in gaan.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethoden

In dit hoofdstuk beschrijf ik de onderzoeksmethoden die ik gebruik heb om te komen tot een beantwoording van de onderzoeksvraag.

3.1: Onderzoeksvraag:

Welke factoren zijn van belang om een stage succesvol af te ronden zodat leerlingen niet voortijdig de school verlaten?

3.2: Deelvragen:

- 1) *Wat zijn belemmerende factoren bij het stagelopen?*
- 2) *Welk effect heeft de begeleiding van de leerling op de stageplek vanuit de school?*
- 3) *Wat zijn succesfactoren bij het stagelopen?*
- 4) *Heeft de begeleiding van de leerlingen zonder stage die geplaatst zijn in de TIME-IN klas een positief effect op het vinden van een stageplaats?*

3.3: Onderzoeksmethoden:

Het praktijkonderzoek is gericht op het verwerven van inzichten in het huidige handelen met als doel deze te gebruiken in het toekomstige handelen (Ponte, 2002). In het praktijkonderzoek worden 2 onderzoeksmethoden gebruikt: Ten eerste de schriftelijke enquête en ten tweede het semigestructureerde interview.

3.3.1: De schriftelijke enquête (Verhoeven 2010) is een gestructureerde dataverzamelmethode waar de vraagstelling van tevoren vaststaat en dat antwoordmogelijkheden geeft waaruit de respondent kan kiezen. Om de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van de resultaten te verhogen is gekozen voor het gebruik van standaardvragenlijsten. Bij de standaardvragenlijsten is de structuur van de vragenlijst voor alle respondenten gelijk en staat de formulering van de antwoordmogelijkheden vast (Verhoeven, 2010).

De enquêtevragen zijn onderverdeeld in 2 categorieën: vragen over de stage en vragen over de school in relatie tot de stage. Voor deze onderverdeling is gekozen om op een logische manier antwoorden te verzamelen aangaande de deelvragen 1, 2 en 3. Voor de meerpuntsschaal met even antwoordmogelijkheden is gekozen om meetfouten te voorkomen. Het antwoordmodel met 4 mogelijkheden is gehanteerd om te voorkomen dat de enquêtevragen te stringent worden beantwoord en om de respondenten de gelegenheid te geven te nuanceren voor wat betreft de antwoorden (Verhoeven, 2010). De respondenten zijn 10 leerlingen van mijn klas die 1 september 2010 zijn gestart met hun opleiding BOL verkoper niveau 2.

De 10 leerlingen heb ik onderverdeeld in 2 groepen om te kunnen vergelijken de succes- en faalfactoren bij het stagelopen en welk effect de begeleiding vanuit de school heeft op de leerling. De eerste groep bestaat uit een 5-tal leerlingen die zijn gestart met hun stage op 1 september 2010 en de tweede groep uit een 5-tal leerlingen die zijn gestart met hun stage na 1 oktober 2010 of die tussentijds zijn veranderd van stageplaats.

3.3.2: Het semigestructureerde interview(Verhoeven 2010) is een onderzoeksmethode waarbij aan de hand van een topiclijst en de eigen inbreng van de respondenten informatie wordt verzameld over de stage van de leerlingen. Het doel is om te komen tot een beantwoording van de onderzoeksvraag en de deelvragen. De interviews zullen zijn met een viertal collega's die betrokken zijn bij leerlingen op hun stageplaats. De vier collega's werken elk vanuit een eigen discipline en staan dicht bij de stageleerling. Ten eerste de praktijkbegeleider vanuit de school die de leerlingen regelmatig bezoekt op hun stageplaats,ten tweede de trajectbegeleider die de leerlingen begeleidt bij dreigende schooluitval ten gevolge van onder andere het ontbreken van een stageplaats ,ten derde de begeleider van TIME4YOU/Jeugdhulp die leerlingen begeleidt bij persoonlijke problemen die mogelijk van invloed kunnen zijn op het functioneren op de stageplaats en ten vierde de begeleider van de leerlingen die geplaatst zijn in de TIME-IN klas omdat ze niet of niet meer beschikken over een stageplaats. Tijdens de interviews met de 4 collega's maak ik gebruik van een topiclijst met open vragen. De open vragen hebben als doel om een veelheid aan informatie te verzamelen (Ponte,2002).

Bij de kwalitatieve verwerking van de gegevens uit de 4 interviews is gekozen om deze per vraag te presenteren en analyseren. De reden is om structuur en overzicht aan te brengen in de verzamelde gegevens (Verhoeven 2010).

3.4: Datapresentatie enquête:

Na de afname van de enquête worden de antwoorden van de 2 groepen A en B per vraag en per groep genoteerd. Hierna ken ik per antwoordcategorie waarden toe. De categorie helemaal van toepassing ken ik 4 punten toe, van toepassing 3 punten, niet van toepassing 2 punten en helemaal niet van toepassing 1 punt. Hierna tel ik het aantal toegekende punten per antwoordcategorie op en deel het totaal door het aantal respondenten per groep. Per vraag verkrijg ik 2 gemiddelden die ik analyseer op verschillen. Voor deze methodiek heb ik gekozen om een duidelijker en overzichtelijker beeld te verkrijgen van de verschillen. In de bijlage 4 worden gepresenteerd de gemiddelden van de uitkomsten per vraag en per groep. In de figuren 1 en 2 zijn de gemiddelden gepresenteerd in een gekanteld staafdiagram. Voor het staafdiagram is gekozen om overzichtelijk de verschillen te zien tussen de diverse gemiddelden.

3.5: Validiteit ,betrouwbaarheid en triangulatie.

Het aantal leerlingen uit mijn onderzoeksgroep bedraagt op 1 september 2010 24. Tijdens de afname van de enquête in maart 2011 bedroeg het aantal leerlingen 21. Van de 21 leerlingen vullen 10 leerlingen de enquête in. De enquête is als proef voorgelegd aan 5^e jaars leerlingen van het VMBO die meedoen aan het VM2 project¹⁵ om na te gaan of de vragen duidelijk en gericht gesteld waren.

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden pas ik toe het principe van de triangulatie waarmee bedoeld wordt het verzamelen van data uit 3 verschillende bronnen (Verhoeven,2010). In mijn onderzoek is gebruik gemaakt van de enquête, interviews en literatuur op het gebied van voortijdig schooluitval,risicofactoren en motivatie in samenhang tot de stage.

¹⁵ VM2 project is doorstroomproject VMBO-MBO

3.6: Ethische aspecten van het praktijkonderzoek:

In dit onderzoek worden de richtlijnen voor ethiek gebruikt zoals geformuleerd door Boerman (2009). Deze richtlijnen houden onder meer in een vrijwillige deelname van de respondenten , anoniem invullen van de schriftelijke enquête en dat de uitkomsten van de enquête niet worden gebruikt voor stagebeoordelingen van de respondenten zowel door de stagebegeleider van de school als door de praktijkopleider van de stageplaats. Aan het einde van de enquête worden de uitslagen door de afnemer ingenomen, verwerkt en vernietigd.

Ook de gesprekken over de leerlingen met de praktijkbegeleider, trajectbegeleider, begeleider van de TIME-IN klas en de medewerker van TIME4YOU/jeugdhulp zullen vertrouwelijk worden behandeld en niet worden gebruikt bij beoordelingen van de leerlingen.

Hoofdstuk 4: Resultaten en analyse data:

4.1: Inleiding:

In dit hoofdstuk beschrijf ik de resultaten van de enquête¹⁶ en de diverse interviews. Aan het eind van het hoofdstuk geef ik een analyse van de verzamelde data. De enquête is door 10 leerlingen van mijn klas op basis van anonimiteit en vrijwilligheid ingevuld. Op het enquêteformulier stond alleen vermeld de lettercode A of B. De lettercode A staat voor de leerlingen die gestart zijn met de stage tussen 1 september en 1 oktober 2010. De Lettercode B vertegenwoordigt leerlingen die gestart zijn met de stage na 1 oktober 2010 of die tussentijds van stage waren gewisseld. Bij de analyse ga ik uit van verschillen in gemiddelden per vraag groter dan 1 omdat de 2 onderzoeksgroepen afzonderlijk kleiner zijn dan 10 en de uitkomsten dan misleidend kunnen zijn (Harinck, 2009). De 7 vragen van de enquête die hebben geleid tot verschillen groter dan 1 heb ik in 3 groepen gecategoriseerd op basis van verwantschap in vraagstelling. Tot de eerste groep behoort vraag 2, tot de tweede groep de vragen 6,7,8 en tot de derde groep de vragen 11,12 en 13. Vraag 2 behoort tot de externe factoren van de stage. De vragen 6,7,8 en 11 behoren tot de factoren direct gerelateerd aan de werkzaamheden op de stage en de vragen 12 en 13 tot de persoonsgebonden factoren. De vragen 1,3,4,5,9,10 en 14 tot en met 21 hebben als resultaat opgeleverd een verschil kleiner dan 1 en worden in verband met de betrouwbaarheid en validiteit (Verhoeven,2010) niet meegenomen in de analyse.

4.2: Presentatie en analyse data enquête per vraag:

In onderstaand schema worden gepresenteerd de aantallen en de uitkomsten van de enquête van de A-groep en de B-groep. De uitkomsten zijn tot stand gekomen door het toekennen van waarden aan de antwoorden. Het antwoord helemaal van toepassing kent een waarde van 4, van toepassing 3, niet van toepassing 2 en helemaal niet van toepassing 1. Per groep wordt per antwoord categorie het aantal vermenigvuldigd met de toegekende waarde. De som wordt gedeeld door het aantal respondenten per groep met als uitkomst het gemiddelde per groep. Voor deze methode is gekozen om de verschillen in uitkomsten tussen de beide groepen aan te duiden(Verhoeven ,2010).

¹⁶ Zie bijlage 4:Blz. 44

[illegible]

Vraag 2: Externe factoren:

De leerlingen die behoren tot de groep (A) die zonder problemen de stage doorlopen wonen voor het grootste deel (80%) binnen een reisafstand van 10 minuten tot hun stageplaats, terwijl de leerlingen die behoren tot de groep (B) met problemen ten aanzien van hun stage wonen op meer dan 10 minuten reisafstand van hun stageplaats (80%).

6	Ik heb een plezierig contact met de klanten	3	1	1			2	1	2	3,4	2
7	Op mijn stageplaats verricht ik afwisselende werkzaamheden zoals verkoopgesprekken, kassawerkzaamheden en bestellen	4		1				4	1	3,6	1,8
8	Ik kan mijn werkzaamheden in overleg verrichten	3	2				4		1	3,6	2,6

24

Vraag 11, 12 en 13: Persoonsgebonden factoren:

11	Bij een verkoopgesprek kan ik laten zien wat ik kan	5				2	2		1	4	3
12	Ik kan mij ontwikkelen op mijn stageplaats	3	2				4		1	3,6	2,6
13	Initiatief wordt door de winkel op prijs gesteld	5					3	1	1	4	2,4

De leerlingen van de A-groep kunnen zich voor 100% in zowel een verkoopgesprek laten zien wat hij kan als het initiatief dat door de winkel op prijs wordt gesteld. Van de A-groep vindt 60% van de leerlingen dat hij zich kan ontwikkelen op zijn stageplaats. Bij de B-groep zijn de percentages respectievelijk 40% voor vraag 11 en 0% voor vraag 1.

4.3: Interviews:

De deelvragen van het praktijkonderzoek vormen de basis voor de interviews. Bij de verwerking van de gegevens uit de interviews is gekozen voor de uitsplitsing in de drie groepen: leerlingen, stage en school.

Basis voor het interview:

- 1) Wat zijn succesfactoren bij het stagelopen?
- 2) Wat zijn belemmerende factoren bij het stagelopen?
- 3) Welk effect heeft de begeleiding van de leerling op de stageplek vanuit de School?
- 4) Heeft de begeleiding van de leerlingen zonder stage die geplaatst zijn in de TIME-IN klas een positief effect op het vinden van een stageplaats?

4.4: Presentatie en analyse data Interviews:

Voor de afname van de interviews hebben de 4 collega's de deelvragen digitaal ontvangen. De reden is dat de collega's zich kunnen voorbereiden op de interviews en om eenheid en structuur te verkrijgen in de vraagstelling. De antwoorden op de 4 deelvragen tijdens de interviews zijn de indrukken en meningen van de 4 collega's. Bij de verwerking van de verkregen gegevens is gelet op het aantal keren dat factoren zijn genoemd door de collega's. Voor de duidelijkheid (Verhoeven,2010) is gekozen om die factoren te presenteren die tijdens de interviews minimaal 2 keer zijn genoemd. Om het overzicht te behouden worden de gegevens gepresenteerd in tabellen en gerangschikt naar deelvragen en naar leerlingen, school en/of stage.

Succesfactoren:**Verwerking gegevens leerling, school en stage****Leerling**

1) Een intrinsieke motivatie van de leerling.
2) Een match tussen het stagebedrijf en de leerling.
3) Een beloningssysteem bij goede prestaties (geld, cadeaubonnen en/of het aanbieden van een baan na de stage.

School:

1) Transparantie over beoordelingen stageopdrachten door de school.
2) Intensieve begeleiding vanuit de school.
3) Een vast persoon als contactpunt voor de stagebedrijven die leerlingen het hele jaar begeleidt met als gevolg dat leerlingen niet gaan “zweven” tussen school en stage.

Stage:

1) Duidelijkheid omtrent afspraken over tijden/taken en werkzaamheden.
2) Transparantie over beoordelingen stageopdrachten door het stagebedrijf.
3) Een intensieve begeleiding door de begeleider van het stagebedrijf.
4) Het stagebedrijf dat leerlingen de kans geeft zich te ontwikkelen.

Belemmerende factoren:**Verwerking gegevens leerling en stage****Leerling:**

1) De lage intrinsieke motivatie van de leerlingen omdat de opleiding detailhandel vaak wordt gezien als tweede keus.
2) Een verkeerd beeld/inzicht bij de leerlingen over het werken in de detailhandel.
3) Privéproblemen door schulden, familieproblemen en/of justitieproblemen.
4) De motivatie om stage te lopen is gering omdat de leerlingen geen stagevergoeding krijgen en veelal de rotklusjes moeten doen.

Stage:

1) Vage afspraken over de taken/werkzaamheden.
--

2) De waardering op de stage door leidinggevenden is matig.

3) Leerlingen worden gezien als “extra handjes”.
--

Effect begeleiding:**Verwerking gegevens leerling en school****Leerling:**

1) Het effect van begeleiding is dat er een stimulans uitgaat naar de leerlingen. veel leerlingen krijgen thuis geen aandacht en/of positieve reacties.
--

2) Bij de leerlingen ontstaat duidelijkheid over de link tussen het theoretische en praktische deel van de opleiding.
--

3) De leerlingen worden schriftelijk beoordeeld en dat geeft hun meer motivatie.
--

4) De leerlingen vinden het fijn als er begeleiding op bezoek komt zodat ze hun vorderingen kunnen laten zien.

School:

1) De begeleiding is ook belangrijk om te fungeren als aanspreekpunt voor de Leerling.

2) Zonder begeleiding vanuit de school is het verzuim op de stage hoger.
--

TIME-IN klas:**Verwerking gegevens leerling en school****Leerling:**

1) De leerlingen worden “gedwongen” stage ernstig op te nemen.
--

2) De leerlingen hebben op de stagedagen geen vrij maar zijn aanwezig in de TIME-IN klas.
--

3) De leerlingen vinden eerder een stageplaats.

School:

In de Time-IN klas kan intensiever worden gezocht naar een stageplaats met directe ondersteuning van de docent. Dit heeft een positief effect op het vinden van een stage.
--

Uit de data van de interviews wordt de volgende analyse gegeven:

Bij de succesfactoren valt op dat er sprake moet zijn van een match tussen het stagebedrijf en de leerling, intensieve begeleiding door de school en het stagebedrijf en het stagebedrijf dat de leerlingen de kans geeft zich te ontwikkelen. Bij de belemmerende factoren de lage intrinsieke motivatie van de leerlingen en de privéproblemen door schulden, familieproblemen en/of justitieproblemen. Bij het effect van de begeleiding valt op dat er een sterke stimulans uitgaat naar de leerlingen en dat leerlingen het fijn vinden dat ze aan hun begeleider hun vorderingen kunnen laten zien. Bij de TIME-IN klas komt naar voren dat leerlingen die in deze klas geplaatst zijn eerder een stageplaats vinden door de intensieve begeleiding.

4.5: Uitkomsten data-analyse:

De enquête is onderverdeeld in 2 categorieën: 13 vragen over de stage en 8 vragen over de school. In de analyse wordt alleen meegenomen de uitkomsten van de vragen die een verschil hebben groter dan 1. Hiervoor is gekozen vanwege de betrouwbaarheid en validiteit van het praktijkonderzoek (Verhoeven,2010). Bij de uitkomsten van de vragen over de stage hebben 7 van de 13 een verschil groter dan 1. Opmerkelijk is dat de uitkomsten van de vragen over de school niet hebben geleid tot verschillen in de uitkomst groter dan 1. In de verdere analyse worden de uitkomsten van de vragen over de school niet meegenomen.

Analyse vragen enquête en gegevens interviews:

Uit de enquête komt naar voren dat 4 van de 5 leerlingen van de A-groep die op 1 september 2010 begonnen met hun stage wonen binnen een reisafstand van 10 minuten tot hun stageplaats. Van de leerlingen van de B-groep woont 1 leerling binnen 10 minuten van de stageplaats. Tijdens de interviews wordt door de collega's de reisafstand niet genoemd als een succes en/of een belemmerende factor. De uitkomsten van de vragen 6,7 en 8 behorende tot de factoren gerelateerd aan de stage geven aan dat leerlingen van de A-groep een plezierig contact met de klanten hebben,afwisselende werkzaamheden verrichten en werkzaamheden in overleg kunnen verrichten.

De uitkomsten van de vragen 11,12 en 13 behorende tot de persoonsgebonden factoren geven aan dat leerlingen tijdens een verkoopgesprek kunnen laten zien wat ze kunnen, zich kunnen ontwikkelen op hun stageplaats en dat initiatief door de winkel op prijs wordt gesteld.

Deze uitkomsten worden bevestigd tijdens de interviews waarin wordt gewezen op de intrinsieke motivatie van de leerling en op het stagebedrijf dat de leerlingen de kans geeft zich te ontwikkelen. Uit de interviews komt naar voren dat het belangrijk is dat er een match is tussen het stagebedrijf en de leerling, een intensieve begeleiding vanuit de school en het stagebedrijf en dat het effect van de begeleiding is dat er een stimulans uitgaat naar de leerlingen. Verder komt uit de interviews naar voren dat de leerlingen die geplaatst zijn in de TIME-IN klas niet succesvoller zijn op hun stageplaats. Wel wordt als voordeel gezien dat de leerlingen eerder een stageplaats verwerven door de persoonlijke aandacht en begeleiding door de docent.

De 5 leerlingen die per 1 december 2010 waren geplaatst in deze klas hebben per 1 januari 2011 een stageplaats gevonden. Helaas hebben 2 van deze leerlingen hun stageplaats verloren per 1 februari 2011.

Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen:

In dit hoofdstuk beantwoord ik de deelvragen en de onderzoeksvraag en formuleer ik aanbevelingen op grond van de resultaten van de enquête, interviews en literatuuronderzoek.

5.1: Conclusies:

Deelvraag 1: Wat zijn succesfactoren bij het stagelopen?

Uit zowel de interviews als de enquête blijkt dat de succesfactoren bij het stagelopen niet los kunnen worden gezien van de 3 psychologische basisbehoeften van Stevens (2005) die stelt dat er een evenwicht moet zijn tussen de relatie, competentie en autonomie. De basisbehoefte relatie kan worden geduid door een goede begeleiding door zowel het stagebedrijf als de school. De competentie door dat het stagebedrijf de leerling de kans geeft zich te ontwikkelen¹⁷ en de resultaten van de enquêtevragen 5,6 die aangeven dat leerlingen belangrijk vinden om een goed contact te hebben met de collega's en de klanten. De basisbehoefte autonomie wordt bevestigd door de uitkomsten van de enquêtevragen 7 en 8 waarin gezegd wordt dat leerlingen afwisselende en in overleg werkzaamheden kunnen verrichten.

Als antwoord kan worden geformuleerd dat de succesfactoren bij het stagelopen worden bepaald door een optimale wisselwerking tussen de leerling, school en stage. In het bijzonder de intrinsieke motivatie van de leerling, het aanwezig zijn van een match tussen de leerling en het stagebedrijf, het stagebedrijf dat de leerling de kans geeft zich te ontwikkelen en de goede begeleiding van de leerlingen door zowel de school als het stagebedrijf.

Deelvraag 2: Wat zijn belemmerende factoren bij het stagelopen?

Uit de interviews komt naar voren dat privéproblemen door schulden, familieproblemen en/of justitieproblemen belemmerende factoren zijn bij het stagelopen. Dit wordt bevestigd door zowel het rapport van de WRR (2009) als door het rapport van Deetman en Mans (2010) waarin wordt gesteld dat leerlingen met een problematische thuissituatie behoren tot de overbelasten en kans maken op voortijdig schooluitval.

¹⁷ Zie hoofdstuk 4.4

Ook het feit dat veel leerlingen woonachtig zijn in de achterstandswijk Rotterdam-Zuid (Deetman en Mans, 2010) en te maken kunnen hebben met criminaliteit en armoede kan worden aangemerkt als belemmerende factoren bij het stagelopen. Als belemmerende factor bij het stagelopen kan ook worden aangemerkt dat leerlingen op hun stageplaats weinig tot geen afwisselende werkzaamheden verrichten (vraag 8 enquête).

Als antwoord kan worden gegeven dat de belemmerende factoren niet alleen kunnen worden gezocht in de leerlingen zelf, maar dat ook andere factoren een rol spelen zoals omgeving waarin de leerlingen opgroeien en samenleven. Ook de stageplaats kan belemmerend werken als de leerlingen niet de kans krijgen zich te ontwikkelen (Stevens,2005).

Deelvraag 3: Welk effect heeft de begeleiding van leerling op de stageplek vanuit de school?

Uit de interviews komt naar voren dat het effect van de begeleiding vanuit de school is dat er een positieve stimulans uitgaat naar de leerlingen en dat het verzuim lager is. Dit beeld wordt bevestigd door resultaten van de enquête waarin wordt gesteld dat leerlingen eens in 4 weken worden bezocht en dat de leerlingen bij problemen op de stageplaats terecht kunnen bij de begeleider van de school (Stevens,2005). Deze begeleiding is belangrijk omdat de leerlingen in Rotterdam-Zuid veelal te maken hebben met een moeilijke thuissituatie waarin ze vanuit thuis weinig steun ontvangen (WRR,2009).De begeleiding vanuit de school is van belang voor het goed functioneren van leerlingen op hun stageplaats. In het bijzonder is in de begeleiding van belang de persoonlijke aandacht voor de leerling.

Deelvraag 4: Heeft de begeleiding van de leerlingen zonder stage die geplaatst zijn In de TIME-IN klas een positief effect op het vinden van een stageplaats?

De leerlingen die geplaatst zijn in de TIME-IN klas zijn volgens de geïnterviewden niet succesvoller tijdens het stagelopen. Wel hebben de leerlingen door een strakke individuele begeleiding eerder een stageplaats gevonden dan leerlingen die voorheen geen individuele begeleiding ontvingen.

Onderzoeksvraag:

Welke factoren zijn van belang om een stage succesvol af te ronden zodat leerlingen niet voortijdig de school verlaten?

Uit de resultaten van het literatuuronderzoek en de analyse van de onderzoeksresultaten die hebben geleid tot de antwoorden op de deelvragen kan geconcludeerd worden dat de volgende in de tekst onderstreepte factoren een rol spelen bij het succesvol afronden van de stage:

Een stageplaats die zich bevindt op korte afstand¹⁸ van hun huis. Ook is van belang het hebben van plezierige contacten met klanten en het verrichten van afwisselende werkzaamheden en werkzaamheden die in overleg kunnen worden verricht. Uit het onderzoek komt naar voren dat het belangrijk is dat leerlingen zich kunnen ontwikkelen op hun stageplaats. Van belang is verder dat leerlingen zich in een verkoopgesprek kunnen laten zien wat ze kunnen en dat het tonen van initiatief door de winkel op prijs wordt gesteld. Dit wordt bevestigd door de theorie van Stevens (2005) die weergeeft de samenhang tussen relatie, competentie en autonomie. Deze theorie geeft aan ten eerste dat er tussen het stagebedrijf en de leerlingen een “klik” aanwezig moet zijn (relatie). Ten tweede dat leerlingen in staat moeten zijn om zich persoonlijk te ontwikkelen (competentie) en ten derde dat leerlingen de gelegenheid krijgen zelfstandige werkzaamheden te verrichten.

De opvatting van Ernst (2002) over de ontwikkeling van de persoonlijke kwaliteiten en het aanleren van vaardigheden kan ook worden gezien als belangrijke factoren om een stage succesvol af te ronden.

Ook een intensieve en persoonlijke begeleiding vanuit de school en stage draagt bij aan het succesvol verlopen van de stage. Volgens Ryan en Deci (2000) speelt een belangrijke rol het beschikken over een intrinsieke motivatie van de leerling met andere woorden dat de motivatie om stage te lopen komt uit de leerling zelf en niet wordt opgelegd door de school.

5.2 Aanbevelingen:

Op het gebied van de leerling, stage en begeleiding door de school zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd:

¹⁸ Afstand tussen thuis en stageplaats op minder dan 10 minuten reisafstand

Leerling: Om een match te bewerkstelligen tussen het stagebedrijf en de leerling moet de leerling aan het stagebedrijf een sollicitatiebrief schrijven waarin wordt vermeld waarom hij/zij in dat specifieke stagebedrijf stage wil lopen. De sollicitatiebrief dient door de studieloopbaanbegeleider te worden beoordeeld op de inhoud en de vorm. De leerling moet zich bewust zijn dat het stagelopen in een winkel tamelijk zwaar is en om dit vol te kunnen houden is een goede motivatie onontbeerlijk.

Stage: Het is belangrijk dat de leerling vanuit de school intensief begeleid wordt. Vandaar dat de leerling samen met de stagebegeleider op zoek gaat naar een stageplaats. In eerste instantie neemt de leerling zelf contact op met het stagebedrijf om kennis te maken en toelichten/afspraken maken omtrent stagewerkzaamheden. In tweede instantie neemt de begeleider van de school contact op met het stagebedrijf om de afspraken over de werkzaamheden en begeleiding te formaliseren.

Begeleiding door de school: Heden vindt de begeleiding plaats door een stagedocent die 150 leerlingen onder zijn hoede heeft. Door deze grootte is de begeleiding niet altijd optimaal. Beter is de begeleiding van de stageleerling te laten doen door de studieloopbaanbegeleider(SLB). De SLB'er is de persoon met het meeste contact met de leerlingen. Voorwaarde is wel dat de SLB'er en/of de stagebegeleider over de kennis en vaardigheden beschikt om leerlingen adequaat te begeleiden op de stage. Een manier om deze kennis en vaardigheden te verwerven is om de jaarlijkse docentenstage te gebruiken om stage te lopen in winkels onder de hoede van zowel een ervaren begeleider vanuit de school als van het stagebedrijf. De school geeft tijdens de intake(individueel) en aan het begin van het schooljaar informatie over de werkzaamheden en taken tijdens de stageperiode. Ook dienen vertegenwoordigers van de winkels aan de leerlingen informatie te geven over de eisen zij stellen.

De gegevens verkregen door de interviews, enquête en het literatuuronderzoek hebben geleid tot het beantwoorden van de onderzoeksvraag en de deelvraag alsmede het formuleren van de conclusie en aanbevelingen ten aanzien van de leerlingen, stage en de school. In het schooljaar 2011-2012 kan worden gestart met de introductie van de aanbevelingen in mijn klas

Hoofdstuk 6: Reflectie

Voor het onderzoek:

In de zomer van 2010 ben ik begonnen met het nadenken over een onderwerp voor mijn onderzoek. Verschillende onderwerpen passeerden de revue maar over de meesten was ik niet tevreden. Sommigen waren te vaag en anderen niet uitvoerbaar. Deze periode van nadenken heeft een aantal weken geduurd tot het moment dat mijn onderzoeksbegeleidster kwam met de opmerking: "houd het onderzoek klein, beperk het tot je klas". Door deze opmerking kwam ik tot de ontdekking dat mijn kracht ligt in het onderzoeken van meer concrete en tastbare onderwerpen omdat mijn leerstijl volgens de test van Kolb praktijkgericht is en niet zozeer theoretisch. De eerdere onderwerpen als onderzoeken naar de effectiviteit van de intake en doorstroom van leerlingen van niveau 2 en 3 waren voor mij te vaag en theoretisch. Vandaar dat ik mijn onderwerp wilde beperken tot mijn dagelijkse praktijk en gaandeweg ontstond bij mij de volgende gedachte: elk jaar verlaten leerlingen voortijdig de school omdat ze niet in staat waren om hun stage op een succesvolle manier af te ronden. Dit betekent dat deze leerlingen niet hun startkwalificatie behalen met alle nadelige gevolgen voor hen. Sinds september 2010 ben ik studieloopbaanbegeleider van een klas verkopers niveau 2. In de praktijk betekent dit dat ik bij bijna alle lessen aanwezig ben en zodoende een goed beeld heb van het functioneren van de leerlingen op school. Echter ik heb geen beeld van de leerlingen over hoe ze functioneren op hun stageplaats. Vandaar mijn gedachte voor de onderzoeksvraag: Wat is belangrijk voor leerlingen om succesvol te zijn op hun stage? Want als leerlingen succesvol zijn op hun stage is de kans dat ze voortijdig uitvallen een stuk kleiner.

Tijdens het onderzoek:

In het begin kwamen allerlei problemen naar voren zoals het vinden van de juiste literatuur en opzet van het onderzoek. Met steun van de studiegenoten en de op/-aanmerkingen tijdens de maandelijkse reflectiebijeenkomsten kwam ik na een aarzelend begin op dreef. Deze steun betrof zaken als het idee eerst op papier zetten en dan uitvoeren in plaats van mijn werkwijze van eerst uitvoeren en dan op een gegeven moment vastlopen.

Ik had de onderzoeksvraag in beeld, alleen lukte het me in het begin niet om deze precies en zuiver te formuleren. Na diverse op- en aanmerkingen van mijn begeleidster, zoals het zo duidelijk mogelijk formuleren en levert het onderzoek op wat je wilt onderzoeken, kwam ik tot mijn uiteindelijke onderzoeksvraag. De onderzoeksvraag wilde ik helder krijgen door een enquête samen te stellen en af te nemen onder 10 leerlingen van mijn klas. Daarnaast wilde ik een viertal collega's bevragen die op wat verdere afstand van de leerlingen staan, maar die mij door hun eigen deskundigheid informatie konden verstrekken over succes -en belemmerende factoren bij leerlingen die stage lopen. Waar ik tijdens het onderzoek aanvankelijk tegen aanliep was om de gedachten omtrent het onderzoek om te zetten in het daadwerkelijke schrijven. Pas in december lukte het mij om te beginnen met schrijven van het onderzoek. Dit werd mogelijk omdat ik tot het besef kwam dat ik het onderzoek moest aanpakken volgens de stap voor stap methode. Eerst het plan op papier zetten en dan stap voor stap gaan uitvoeren. Voorheen ging ik meteen aan het werk en liep dan al vrij snel vast. Ook het samenstellen van de enquête ging in het begin moeizaam. Maar na een paar handige tips van mijn onderzoeksbegeleidster, zoals het bestuderen van literatuur op het gebied van het maken van een enquête (Verhoeven, 2010) en voorbeelden te zien uit de theorie (Ponte, 2002) ging het voorspoedig. Door voorbeelden te zien uit de literatuur kan ik een idee omzetten in een opzet. Mijn leerstijl is gericht op het uitvoeren van ideeën van anderen en niet zozeer op het ontwikkelen hiervan. Het afnemen van de enquête en de interviews leverde geen noemenswaardige problemen op. Alleen had ik aanvankelijk moeite om de vele gegevens op een heldere en ordelijke manier weer te geven. Een paar tips van studiegenoten, zoals eerst het sorteren van de bruikbare gegevens en het verwerken van de gegevens per onderdeel en niet alles tegelijk, boden gelukkig een oplossing. Waar ik tegen aan liep tijdens het onderzoek was dat ik dacht op de goede weg te zitten, maar tijdens de reflectiebijeenkomsten ik een aantal malen werd teruggefloten. Met name op het gebied van de onderzoekstaal moest ik sommige stukken herschrijven. In het begin had ik hier moeite mee, maar door regelmatig gebruik te maken van de literatuur (Verhoeven, 2010 en Ponte, 2002) ontwikkelde ik een vaardigheid hierin. Uiteindelijk ben ik tevreden over het verloop van het onderzoek en het resultaat. Door het onderzoek ben ik te weten te komen wat de succes -en belemmerende factoren bij leerlingen zijn die stage lopen.

Ook het effect van de begeleiding van leerlingen die in de TIME-IN klas zitten is mij duidelijker geworden. De TIME-IN klas heeft wel resultaat bij leerlingen die een stageplaats zoeken, alleen worden ze niet succesvoller bij het stagelopen als ze in deze klas zijn geplaatst. Voor het onderzoek was ik over deze klas een stuk positiever. Het verwerken van gegevens in grafieken en tabellen was een vaardigheid die ik niet voldoende onder de knie had. Ik heb heel wat uren besteed aan het maken van een grafiek en/of een tabel. Na enige zelfstudie en tips van collega's ben ik nu in staat om grafieken en tabellen te maken. Nu het onderzoek is afgerond en terugkijkend op het onderzoeksproces kan ik het volgende zeggen: Van de 3 bronnen (Literatuurstudie, enquête en interview) die ik toegepast heb bij het onderzoek gaat mijn hart meer uit naar het literatuuronderzoek dan naar de onderzoeksmethoden. Ik vind het interessanter en boeiender om informatie te verzamelen door middel van het lezen van literatuur dan door gebruik te maken van de enquête en interview als onderzoeksmethoden.

Reflectie op mijn persoonlijke en professionele ontwikkeling:

Na 25 jaar als docent in het middelbaar onderwijs te hebben gewerkt ontstond bij mij het idee om "iets" te gaan doen. Vandaar dat ik in 2009 gestart ben met de Masteropleiding "Zorg in het MBO" met het idee om mezelf als docent verder te ontwikkelen en te professionaliseren op een gebied in het MBO dat sterk in ontwikkeling is: het verlenen van zorg aan leerlingen.

De afgelopen jaren heb ik gezien dat veel leerlingen waar ik les aangeef een behoefte hebben aan zorg. Veel van deze leerlingen komen uit achterstandsposities en met alleen het verzorgen van lessen komen deze leerlingen niet aan een startkwalificatie. Ik ben blij dat ik de ontwikkeling heb doorgemaakt van alleen een "lesboer" naar een docent die aandacht geeft aan leerlingen die zorg behoeven. Met name is deze ontwikkeling tot stand gekomen door de begeleiding van de docenten die mij lieten ervaren dat de contacten met leerlingen niet alleen bestaan uit lesmomenten, maar dat ik ook oog moet houden voor leerlingen die zorg behoeven en dat ik ze moet benaderen als individu. Voorheen zag ik leerlingen meer als groep en niet zozeer als individu. Zonder de opleiding was het mij niet gelukt om deze ontwikkeling door te maken.

Als docent heb ik op 2 gebieden een professionele ontwikkeling doorgemaakt: Ten eerste heb ik meer empathie ontwikkeld voor de leerlingen en ten tweede reageer ik minder op een directe manier in moeilijke situaties tijdens de lessen. Door de opleiding ben ik mij bewust geworden dat je meer oog moet hebben voor de mens achter de leerling. Voorheen keek ik meer naar de resultaten van de leerlingen en had minder oog voor hun dagelijkse zorgen. Ook ben ik mij gaan realiseren dat mijn manier van reageren, veelal op een zeer directe wijze, niet altijd het gewenste resultaat oplevert. Tijdens de opleiding ben ik geconfronteerd met video-opnamen van mijn lessen waarin naar voren kwam dat ik soms te direct reageer. Na deze confrontatie ben ik mij gaan realiseren dat ik eerst even moet wachten en nadenken voordat ik reageer op bepaalde gedragingen van leerlingen. Door de opleiding en het praktijkonderzoek ben ik mij bewust geworden van het planmatig aanpakken van onderwerpen. Doordat mijn leerstijl veelal een stijl is van doen heb ik geleerd om eerst goed na te denken, dan in kleine stappen op papier zetten en dan het grote geheel afronden. Nu de opleiding is afgerond en terugblikkend over de afgelopen 2 studiejaren kan ik zeggen dat ik mij in professioneel opzicht verder heb ontwikkeld met name op het terrein van zorg verlenen aan onze leerlingen die veelal in problematische levensomstandigheden verkeren.

Nawoord:

Tijdens het onderzoek heb ik veel baat gehad aan het boek van Nel Verhoeven(2010): Wat is onderzoek? Als er momenten waren dat ik vastliep in het onderzoek, bracht mij het boek van Verhoeven een steun en houvast en veelal een opening om door te gaan met het onderzoek. In het bijzonder heb ik gebruik gemaakt van het boek van Verhoeven(2010) op het gebied van begripsvorming, het uitwerken van dataverzamelingmethoden en het analyseren van gegevens. Nu het onderzoek is afgerond kijk ik met een voldaan gevoel terug op het uiteindelijke product. Voldaan over het uiteindelijke product en ook voldaan omdat ik tijdens het onderzoek te maken kreeg met persoonlijke tegenslag in de vorm van ziekte. Ondanks deze ziekte en moeizaam herstel ben ik blij en opgelucht dat ik het onderzoek heb afgesloten. Zonder de steun van mijn studiegenoten, collega's van het werk, de onderzoeksbegeleidster van Fontys Elle van Meurs en mijn partner Marielle Schrauwen was het niet gelukt. Ik wil hen bedanken voor de steun.

Literatuurlijst:

Boogert, J.W. van den (2006). *Praktijkleren in de handel*. Ede: Kenniscentrum Handel.

Crone, E.A. (2008). *Het puberende brein*. Amsterdam: Uitgeverij Ber Bakker.

Donk, B.H.H.J. van de (2009) *Vertrouwen in de school: over de uitval van overbelaste jongeren*. Amsterdam: University

Ellebogen, S en Chamerland, C. (1997). *The peer relations of dropouts: a comparative study of at-risk and not at-risk youth*. *Journal of Adolescence*, 20, 355-367.

Ernst, A. van (2002). *Koop een auto op de sloop. Paradigmaschrift in het onderwijs*. Utrecht: APS

Herweijer, L. (2008). *Gestruikeld voor de start: de school verlaten zonder een startkwalificatie*.

Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Holter, N. (2008) *Oorzaken van voortijdig schoolverlaten*: Nederlands Jeugdinstituut.

Junger-Tas, J. (2008) *Preventie van antisociaal gedrag in het onderwijs*. Den Haag: Ministerie van Justitie.

Maslow, A.H. (1954) *Motivation en Personality*. New York: Harper & Brothers.

Nelis, H. en Sark, Y. van (2010). *Puberbrein binnenstebuiten*. Utrecht: Kosmos Uitgevers.

Ponte, P. (2002). *Onderwijs van eigen makelij*. Soest: Uitgeverij Nelissen.

Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000) *"Intrinsic and extrinsic motivations: classic definitions and new directions"*
Contemporary Educational.

Santrock, J.W. (2004). *Adolescence*. New York: McGraw-Hill.

Traag, T en Van Der Velden, R.K.W. (2008). *Early school-leaving in the Netherlands. The role of student-, family-, and schoolfactors for early school-leaving in lower secondary education*.

Maastricht: Research Centre for Education and the Labour Market.

Verhoeven, N. (2010). *Onderzoeken doe je zo*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

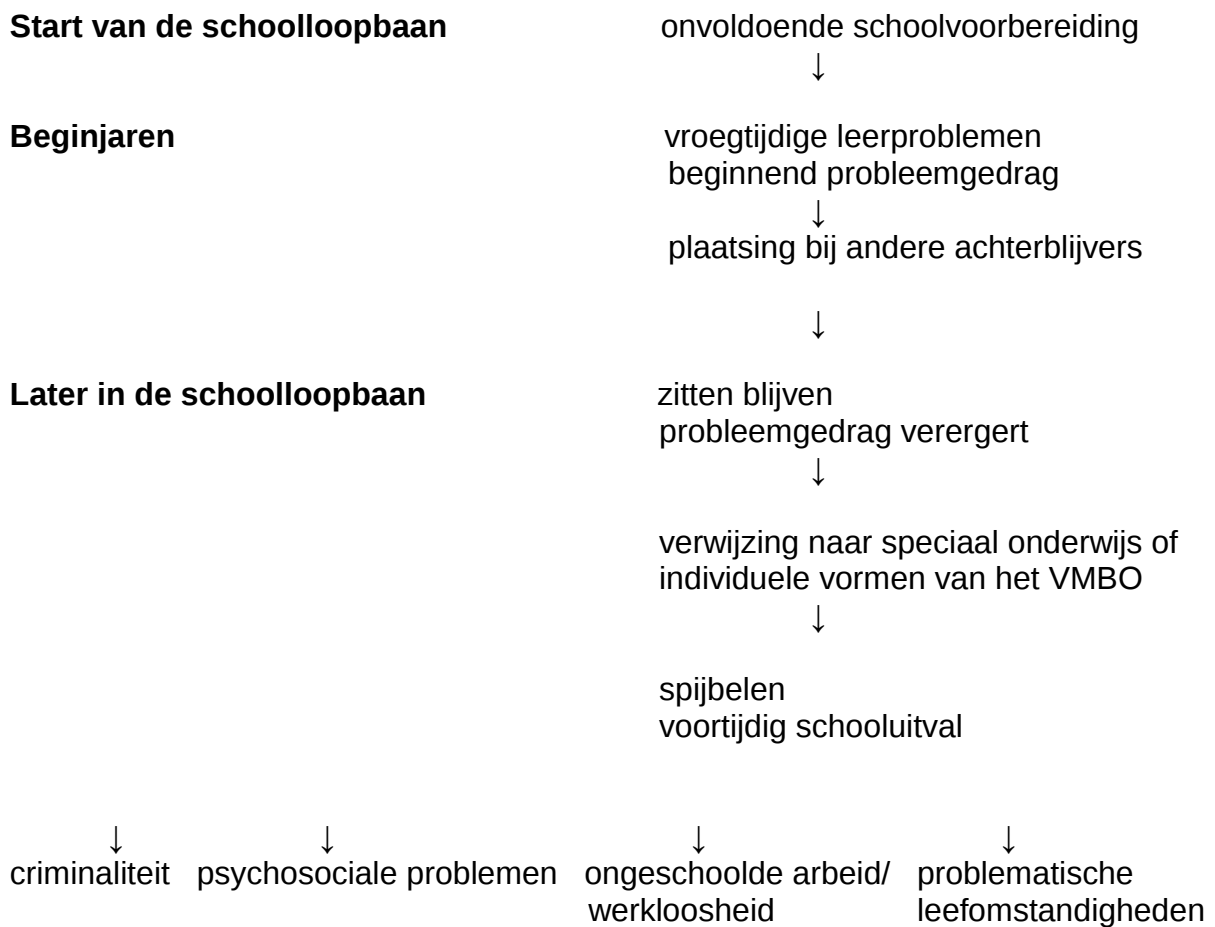
Verhoeven, N. (2010). *Wat is onderzoek?* Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

Wicks-Nelson, R., & Israel, A. (2006). *Behavior disorders of childhood* (sixth edition). New Jersey: Prentice Hall.

Bijlage 1: Voortijdig Schoolverlaten Albada College 2008-2009

	BOL	Deelnemer	VSV	VSV %	Landelijk
Albeda College	Basisberoeps	3220	542	16,8	13,9
Branche	Handel en Commercie	243	42	17,3	17,8
Opleiding locatie	Verkoper	47	13	27,6	
Klas	Klas	23	7	30,4	

Bijlage 2: Schema negatieve ontwikkelingstraject

Bijlage 3:

ENQUETE:

Op de volgende bladzijden vind je 21 vragen die te maken hebben met je stage. 13 vragen hebben direct te maken met je stage. De 9 andere vragen gaan over de hulp en begeleiding die je krijgt vanuit de school om een stageplaats te vinden en te behouden.

Je hoeft je naam niet op de enquête te zetten.

Is dit wat voor jou?

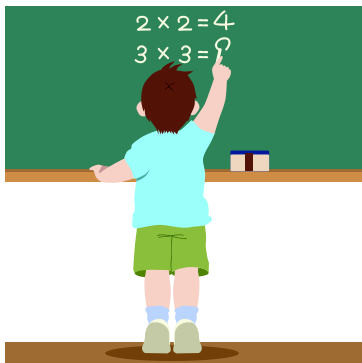

Of vind je dit leuker?

Veel succes bij het invullen

ENQUETE: Zet een rondje in de kolom wat bij jou hoort.

		Helemaal van toepassing	Van toepassing	Niet van toepassing	Helemaal niet van toepassing
	Vragen over de stage				
1	Ik heb mijn stageplaats zelf gevonden via familie of vrienden				
2	Mijn stageplaats is op maximaal 10 minuten reisafstand van mijn huis				
3	Ik ga met plezier naar mijn stage				
4	Ik heb een plezierig contact met mijn begeleider in de winkel				
5	Met mijn collega's in de winkel heb ik een plezierig contact				
6	Ik heb een plezierig contact met de klanten				
7	Op mijn stageplaats verricht ik afwisselende werkzaamheden zoals verkoopgesprekken, kassawerkzaamheden en bestellen				
8	Ik kan mijn werkzaamheden in overleg verrichten				
9	Ik kan mijn werkzaamheden zelf plannen				
10	Ik vind het stagelopen in een winkel leerzaam				
11	Bij een verkoopgesprek kan ik laten zien wat ik kan				
12	Ik kan mij ontwikkelen op mijn stageplaats				
13	Initiatief wordt door de winkel op prijs gesteld				

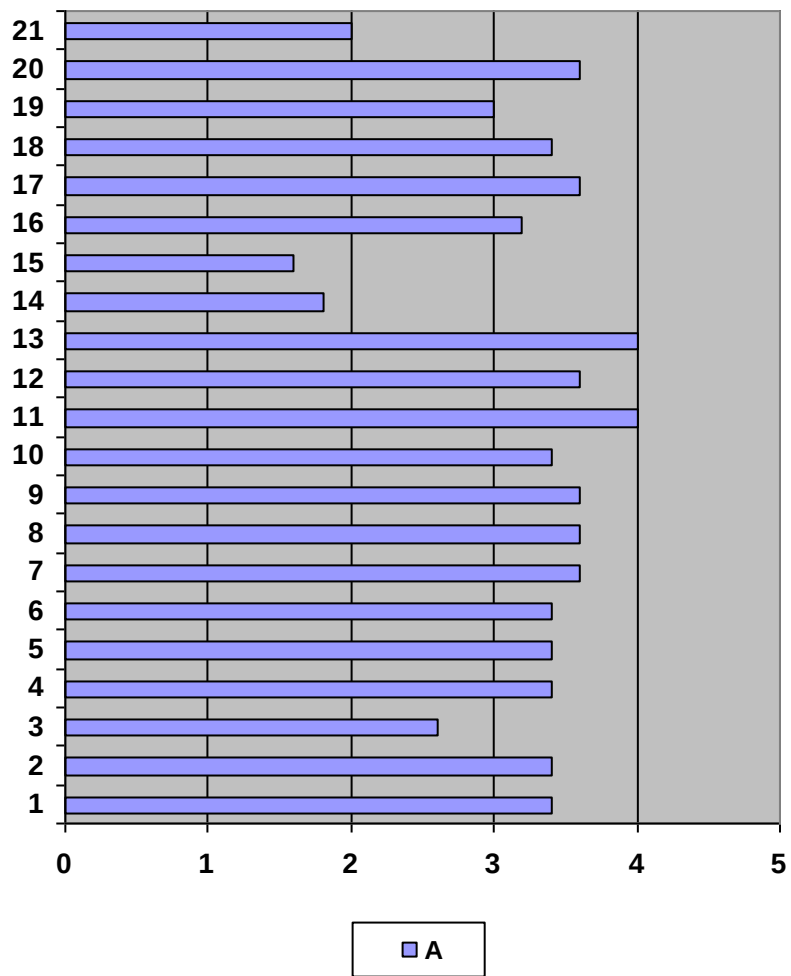

	Vragen over de school	Helemaal van toepassing	Van toepassing	Niet van toepassing	Helemaal niet van toepassing
14	Ik heb van de school hulp gehad bij het zoeken naar een stageplaats via een adressenlijst van winkels				
15	De school heeft een stageplaats voor mij gevonden				
16	Ik word door de begeleider van de school eens in de 4 weken bezocht				
17	Bij problemen op mijn stageplaats kan ik terecht bij mijn studieloopbaanbegeleider				
18	Bij problemen op mijn stageplaats kan ik terecht bij mijn praktijkbegeleider van de school				
19	Na mijn opleiding wil ik gaan werken in een winkel				
20	Wat ik op school leer kan ik in de praktijk toepassen				
21	Als ik nu moet kiezen tussen school/stage(BOL) of leren/werken (BBL) in een winkel kies ik voor de BBL				

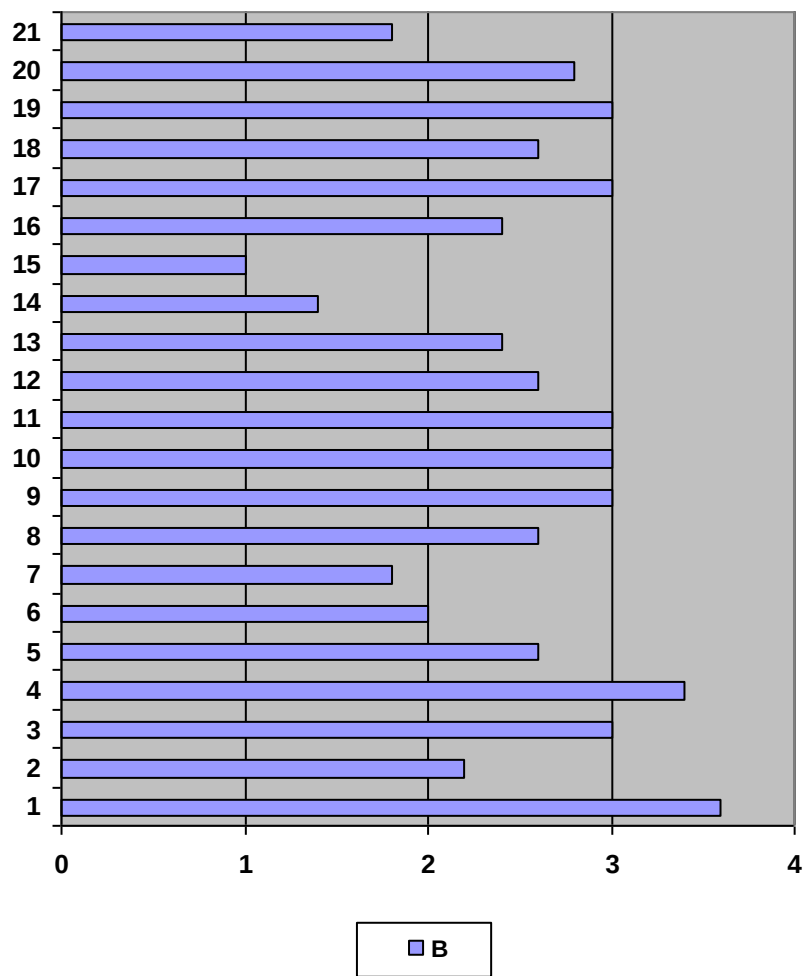
Bijlage 4:Uitwerking enquête per groep en per vraag:

		Helemaal van toepassing	Van toepassing	Niet van toepassing	Helemaal niet van toepassing	Helemaal van toepassing	Van toepassing	Niet van toepassing	Helemaal niet van toepassing		
	Vragen over de stage	A	A	A	A	B	B	B	B	A	B
1	Ik heb mijn stageplaats zelf gevonden via familie of vrienden	4			1	4		1		3,4	3,6
2	Mijn stageplaats is op maximaal 10 minuten reisafstand van mijn huis	4			1	1		3	1	3,4	2,2
3	Ik ga met plezier naar mijn stage		4	1		2	2	1		2,6	3
4	Ik heb een plezierig contact met mijn begeleider in de winkel	3	1	1		2	3			3,4	3,4
5	Met mijn collega's in de winkel heb ik een plezierig contact	3	1	1			3	2		3,4	2,6
6	Ik heb een plezierig contact met de klanten	3	1	1			2	1	2	3,4	2
7	Op mijn stageplaats verricht ik afwisselende werkzaamheden zoals verkoopgesprekken,kassawerkzaam- heden en bestellen	4		1				4	1	3,6	1,8
8	Ik kan mijn werkzaamheden in overleg verrichten	3	2				4		1	3,6	2,6
9	Ik kan mijn werkzaamheden zelf plannen.	3	2			3		1	1	3,6	3
10	Ik vind het stagelopen in een winkel leerzaam	2	3			2	2		1	3,4	3
11	Bij een verkoopgesprek kan ik laten zien wat ik kan	5				2	2		1	4	3
12	Ik kan mij ontwikkelen op mijn stageplaats	3	2				4		1	3,6	2,6
13	Initiatief wordt door de winkel op prijs gesteld	5					3	1	1	4	2,4

		Helemaal van toepassing	Van toepassing	Niet van toepassing	Helemaal niet van toepassing	Helemaal van toepassing	Van toepassing	Niet van toepassing	Helemaal niet van toepassing		
	Vragen over de school	A	A	A	A	B	B	B	B	A	B
14	Ik heb van de school hulp gehad bij het zoeken naar een stageplaats via een adressenlijst van winkels		1	2	2			2	3	1,8	1,4
15	De school heeft een stageplaats voor mij gevonden			3	2				5	1,6	1
16	Ik word door de begeleider van de school eens in de 4 weken bezocht	3		2			2	3		3,2	2,4
17	Bij problemen op mijn stageplaats kan ik terecht bij mijn studieloopbaanbegeleider	3	2			2	2		1	3,6	3
18	Bij problemen op mijn stageplaats kan ik terecht bij mijn praktijkbegeleider van de school	3	1	1		2		2	1	3,4	2,6
19	Na mijn opleiding wil ik gaan werken in een winkel	2	2		1	2	2		1	3	3
20	Wat ik op school leer kan ik in de praktijk toepassen	3	2			1	3		1	3,6	2,8
21	Als ik nu moet kiezen tussen school/stage(BOL) of leren/werken (BBL) in een winkel kies ik voor de BBL	1		2	2	1		1	3	2	1,8

Figuur 1: weergave enquête per vraag groep A

Figuur 2: weergave enquête per vraag groep B

